

Metoda malowania dziesięcioma palcami R.F. Shaw

Twórczynią metody malowania palcami jest pedagog, terapeutka Ruth Faison Shaw (1888- 1969), która przez przypadek odkryła starodawną technikę malowania palcem. W 1926 r. uczeń z jej klasy rozciął palec, został wysłany do łazienki aby zdezynfekować ranę jodyną. Jego powrót z łazienki przedłużał się. Gdy uczeń nie wracał, R.F. Shaw udała się za nim i odkryła, że chłopiec z wielką radością rozmazuje jodynę na ścianach łazienki. Wówczas, gdy inni uczniowie zobaczyli jego "dzieło", również chcieli się przyłączyć do rozmazywania jodyny po ścianach. Doświadczenie to było początkiem długich i intensywnych badań dotyczących wykorzystania palców w malarstwie. Malowanie palcami okazało się wspólnym językiem, którym mogło posługiwać się i porozumiewać każde dziecko, niezależnie od znajomości języka, a przy tym pomagało w pokonywaniu lęków, zahamowań, wzmacniało u dzieci wiarę we własne siły. Metoda szybko zdobyła dużą popularność wśród wychowawców, psychologów, lekarzy. Zdecydowaną cechą wyróżniającą M. P. od innych metod ekspresji twórczej jest to, że daje ona dziecku duże możliwości wypowiedzenia się przy minimalnych wymaganiach dotyczących umiejętności i sprawności manualnych. Jest jedną z najskuteczniejszych metod wyzwiania swobodnej ekspresji twórczej. Jest techniką projekcyjną, ułatwiającą przekazywanie napięć uczuciowych i popędowych. Metoda malowania dziesięcioma palcami może być traktowana jako element programu wychowawczego dla dzieci – wprowadzenie do twórczości plastycznej.

Wartość terapeutyczna metody polega na tym, że stanowi ona rodzaj języka, którym może się posługiwać każde dziecko niezależnie od swej sprawności werbalnej. Dla dziecka z zaburzeniami emocjonalnymi szczególnie ważne jest to, że zajęcia sprzyjają uzewnętrznieniu uczuć, pomagają w wytworzeniu właściwej terapeutycznej atmosfery pomiędzy dorosłym a dzieckiem, torując drogę wzajemnego porozumienia i przygotowując do twórczego uczestnictwa w życiu codziennym. Metoda umożliwia analizę elementów diagnostycznych swobodnego rysunku dzieci starszych i bazgroty dziecięcej. Pozwala uchwycić związek pomiędzy zawartością treściową wytworu a cechami osobowości małego twórcy oraz analizować zmiany w zachowaniu się dziecka.

Opis metody:

Potrzebny jest duży arkusz papieru pakowego białego bądź szarego o wymiarach 55 × 40 cm . Przygotowujemy farby- 6 podstawowych kolorów: żółtą, czarną, czerwoną, niebieską, zieloną, brązową, które można uzupełnić o białą i fioletową. Stolik powinien być dostępny ze wszystkich stron, wysokość odpowiednia dla dziecka a powierzchnia stołu szersza niż wielkość papieru. Na stole obok papieru znajdują się ułożone miseczki lub głębokie talerzyki z farbami. Dodatkowo przygotowujemy fartuszki, miednicę z wodą, ręcznik. Instrukcja jest następująca : *„W tych miseczkach jest farba, nie będziemy używali pędzli, mamy przecież 10 palców, 5 w jednej ręce i 5 w drugiej – będziemy malować palcami. Dziesięć palców to więcej niż jeden pędzel. Możecie malować cokolwiek zechcecie. Powiedzcie, kiedy obraz będzie skończony”*.

Jeden seans trwa (zależnie od wieku i poziomu rozwoju dzieci) od 2 do 40 minut, przeciętnie około 20 – 30 minut. Zostawiamy dzieciom swobodę ułożenia papieru (pionowo lub poziomo), a następnie przytwierdzamy arkusz pinezkami bądź przyklejamy taśmą. Jeżeli dzieci wykazują lęk przed dotknięciem farby lub przed zabrudzeniem się, robimy jedną smugę i zachęcamy, aby też spróbowały. Starsze dzieci prosimy, aby opowiedziały jakąś historijkę na temat przez siebie namalowany.

Po zakończeniu malowania gotowy wytwór przypinamy w obecności dzieci do korkowej tablicy wiszącej na ścianie. Stanowi to bardzo przez dzieci ceniony wyraz uznania dla ich pracy.

Dla celów zarówno diagnostycznych, jak i terapeutycznych ważne jest rejestrowanie zachowania się dzieci: zwrócenie uwagi na sposób nabierania farby /palce, cała dłoń/, reakcji na zanurzenie ręki w miseczce z farbą, kolejności użycia kolorów, kierunku linii przy malowaniu, ciągłości, płynności, zakresu linii, sposobu wypełniania płaszczyzny, reakcji mimicznych, przerw w pracy, czasu trwania malowania od momentu przystąpienia do pracy, treści rzeczowej i emocjonalnej wytworu, sposobu zakończenia malowania, treści historyjki na temat wytworu, itp.

Analizując zachowanie się dzieci należy uwzględnić niespodziewanie silne reakcje emocjonalne, elementy ruchu: klepanie, wcieranie, tworzenie kolein, dominujący kierunek smug barwnych, zachowanie wobec koloru (kolejność użycia, po który kolor dziecko najczęściej sięga), reakcje na kolor na arkuszu, poprawianie już położonego koloru, którą ręką dziecko głównie maluje.

Przykłady analizy prac:

- Barwa – przewaga kolorów zimnych świadczy o dobrym przebiegu procesów samokontroli, zaś kolorów ciepłych o przewadze impulsywności. Kolor zielony, stanowiący połączenie zimnego błękitu i ciepłego koloru żółtego, dominuje u osób opanowanych, o dużym potencjale twórczym.

- Ekspansja przestrzenna – osoby, których rysunek wykracza poza granice papieru, to typy impulsywne, zaborcze, niepohamowane. Nadmierna ekspansja przestrzenna występuje u dzieci trudnych, nie uznających autorytetu, nie posiadających zdolności kierowania sobą.

- Zawężenie rysunku – osoby, które nie wykorzystują całej przestrzeni arkusza, zdradzają tym samym swój stan lękowy, tendencje do ucieczki od ludzi, osamotnienie.

- Kontury a plamy i ich kształt – przewagę konturów obserwujemy u dzieci mało spontanicznych, o ekspresji zahamowanej.

ZALETY METODY :

- odblokowuje aktywność dziecka,
- rozwija pozytywne cechy: wiarę we własne siły i możliwości, śmiałość i odwagę w pokonywaniu trudności, koncentrację uwagi, wyrażanie emocji (także negatywnych) w sposób akceptowany społecznie, zaufanie do ludzi, nowych rzeczy i sytuacji,
- sprzyja twórczemu działaniu,
- poprawia samopoczucie dziecka,
- daje gwarancję szybkiego sukcesu, a tym samym możliwość szczerej, pełnej akceptacji dziecka, jego wytworu i zachowania,
- umożliwia nawiązanie głębszego kontaktu między dzieckiem a dorosłym,
- otwiera kanał niewerbalnego porozumiewania się i toruje drogę ku komunikacji werbalnej,
- ułatwia uzewnętrznianie napięć,
- w zasadzie brak jest ograniczeń ruchowych,
- względna niezależność od wieku – metodę można stosować już od 2 roku życia.

SPOSÓB PRZYRZĄDZANIA FARBY :

- 1/3 szklanki płatków mydlanych rozgotowujemy w 1 szklance wody
- 15 g (1 łyżka) żelatyny rozpuszczamy w 1/3 szklance wody
- 1/3 szklanki mąki ziemniaczanej rozprowadzamy w 1 szklance zimnej wody
- 1 łyżka gliceryny

Do wrzących mydlin wlewamy roztwór żelatyny i glicerynę. Gdy mieszanina zagotuje się powtórnie, zdejmujemy ją z ognia i wlewamy powoli roztwór krochmalu, mieszając przez cały czas, by zapobiec tworzeniu się grudek. Mieszanina powinna mieć konsystencję średnio gęstego budyniu. Jeśli jest zbyt gęsta dolewamy trochę gotowanej wody, jeśli za rzadka – nieco roztworu krochmalu.

Dobrze rozmieszaną masę rozlewamy do miseczek i zabarwiamy niewielką ilością farby klejowej w proszku, dokładnie mieszając. Zamiast farby klejowej można użyć plakatówek w tubkach.

Na podstawie :

- Bielicka I., Olechnowicz H., Ślusarska-Kowalska Z.(1964) „Malowanie Dziesięcioma Palcami", Psychologia Wychowawcza Nr 2
 - Bielicka I., Olechnowicz H., Ślusarska-Kowalska Z.(1964) „O klinicznym zastosowaniu Metody Malowania Dziesięcioma Palcami", Psychologia Wychowawcza Nr 3
- www.ppp2gdynia.szablon.pl/index.php?p=1_64

Przygotowała: Dorota Dudała